

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1750

Caput II. Ostenditur Matrimonium in lege Evangelica fuisse ad sacramenti
dignitatem evectum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83714](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83714)

Non confusa Deus permittit corpora
jungi,
Concubituque vago; sed frenum inje-
cit amor
Conjugium, carni temere, immodice-
que vaganti
Vincula: ne petulans, atque effrena-
ta libido,
Nobis inter nos aullo discrimine jun-
ctis,

Ex libito coitu, thalami nec lege ju-
gato,
Rumperet humani generis consortia
sacra,
Ac temere, indomiteque ruens incer-
ta voluptas
Innumeras turbas, atque horrida bel-
la moveret:

quæ Nazianzeni verba doctrinam præ-
cedentium propositionum confirmant.

CAPUT II.

Ostenditur Matrimonium in lege Evangelica fuisse ad sa-
cramenti dignitatem evectum.

S U M M A R I U M.

1. Matrimonium ex divina institutione est signum rei sacræ.
2. & 3. Objectiones, & solutiones.
4. Est proprie dictum Sacramentum.

5. 6. & 7. Probatur diversimode.
8. usque 16. Solvuntur Objectiones.
17. Quando à Christo institutum.

Sacramenti vocabulum nunc accipi pro quolibet signo rei sacræ, nunc vero pressius pro tali signo, quod efficacia sua sanctificantem gratiam producit, dictum est initio hujus de sacramentis Operis, libro nempe tricesimo cap. 1. Sententia Catholicorum est rationem sacramenti utroque pacto competere matrimonio: primo quidem, quoniam matrimonium ex divina institutione significat unionem Christi cum Ecclesia; alio autem modo, quoniam in Evangelica lege annexam habet promissionem, & vim effectricem gratiæ: & cum utrumque negent hæretici, ut undequaque Matrimonium è numero sacramentorum dispungant, illos proximis positionibus refutabimus.

PROP. I. Matrimonium ex divina institutione est signum rei sacræ.

1.
Matrimo-
nium ex di-
vina insti-
tutione est
signum rei
sacræ.

Id enim Apostolus Paulus, omnesque Patres tradiderunt. Nam Apostolus ad Ephesios V. 32. exhortans conjuges ad mutuam dilectionem, ex quo, ut habetur Genes. II. 24. sint duo in carne una, ac nemo carnem suam odio habeat, sed nutriat foveatque illam, inquit: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Cujus argumenti hæc vis est, a nullo viro conjunctam sibi uxorem esse derelinquendam aut contemnendam, quoniam & Christus nunquam deferit, nec odio

prosequitur, sed quammaxime diligit Ecclesiam sibi fide & caritate desponsatam; cujus desponsationis matrimonium est, fuitque a primo Adami & Evæ conjugio, typus ac symbolum. Non alio sensu Patres illa Apostoli verba acceperunt: Chrysostomus enim hom. XX. in Epistolam ad Ephesios exponens eadem verba, inquit: *Quid est magnum mysterium? Ipse dicit quod magnum quid & admirabile significavit Moyses, immo vero Deus. Interim autem dicit, In Christo dico, quoniam & ipse dimisso patre descendit & venit ad sponsam, & factus est in spiritum unum.* Eadem fere scribit in eundem locum Hieronymus, narrans idem secum sensisse virum valde eloquentem, & in scripturis apprime eruditum S. Gregorium Nazianzenum, cum quo de hoc loco tractavit. Addit non inmerito appellari ab Apostolo *sacramentum magnum*, quod ineffabilibus plenum sit sacramentis, & divinum cor querat interpretis, Dominum nostrum ac Salvatorem reliquisse Patrem suum Deum, & matrem suam cælestem Jerusalem, ut venerit ad terras propter suum corpus Ecclesiam, & de suo eam latere fabricaretur. S. P. Augustinus Enarrat. 2. in Psal. XXX. n. 4. eadem Apostoli verba exponit de Incarnatione divini Verbi, præfigurata in matrimonio, quia ex sponso, & sponsa fit una quedam persona: & de peccato Originali cap. XXXIV. n. 39. inter cetera conjugii bona enumerat

merat connubii sacramentum, expressum illis verbis, *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Vide Augustinum lib. 2. de Genesi contra Manichæos cap. 24. lib. 12. contra Faustum cap. 8. lib. LXV. q. 46. &c. Horum aliorumque Patrum sententiam eloquenter complexus est Alcimus Avitus, ubi de formatione Evæ ejusque conjugio cecinit:

*Tunc vero cunctis costarum ex ossibus
unam
Subducit laevo lateri, carnemque re-
ponit.
Erigitur pulcro genialis forma de-
core,
Inque novum subito procedit femina
cultum,
Quam Deus aeterna conjungens lege
marito,
Conjugii pensat fructu dispendia mem-
bri:
Istius indicium somni mors illa secuta
est,
Sponte sua subiit sumpto quam corpo-
re Christus:
Qui cum passurus ligno sublimis in
alto
Penderet, nexusque & culpas pende-
ret orbis:
In latus extensi defixit missile liſtor,
Protinus exiliens fluxit cum sanguine
lympha:
Qua vivum populis jam tunc spon-
dente lavacrum,
Fluxit martyrismum simul & baptisma-
tis unda:
Inde resurgenti, caelestiaque astra pe-
tenti,
De lateris membro surgens Ecclesia
nupsit.*

Hæc in libro de Origine mundi Vien-
nensis Antistes.

8. Obiectio-
nes Hæreti-
corum. Respondent hæretici non conju-
gium viri cum muliere, sed conjunctio-
nem Christi cum Ecclesia dici *sacramen-
tum*; aut, si etiam conjugio priorum pa-
rentum sacramenti nomen attribuendum
sit, id minime convenire conubiis poste-
riorum, inter quos multi sunt infideles,
qui cum nuptias dissolvant, & admit-
tant polygamiam, nequeunt conjunctio-
nem Christi cum Ecclesia suis in matri-
moniiis significare. Adde, quum pri-
mum conjugia sunt instituta, nondum
fuisse peccatum, ad quod diluendum ad-
venturus erat Redemptor.

3. Sedit hæc ex dictis facillime corru-
ptiones. unt. Enimvero Incarnatio Christi my-
sterium quidem est maximum; sed hinc

non infertur ejusdem mysterii signum
non præcessisse in Adami conjugio.
Præcessisse enim aperte innuunt ea Pauli
verba: *Sacramentum hoc magnum est,
ego autem dico in Christo. & in Ecclesia,*
five ut Græci legunt, τὸ μυστήριον τῆ-
το μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν,
καὶ τὴν ἐκκλησίαν. Quo in loco
advertendum est pronomen τῆτο
referendum esse ad illud, quod proxi-
me præcesserat, nempe, *Propter hoc re-
linquet homo, &c.* & Græcam illam syn-
taxim, *In Christum & in Ecclesiam* com-
monstrare quod Christi & Ecclesiæ unio
sit terminus mysticæ significationis ma-
trimonii, prout docent Patres. Ad id
vero, quod sequitur, dicimus quod etsi
in Adamo & Eva plura signa Christi præ-
cesserunt, quæ in connubiis singulis non
apparent, cujusmodi sunt dormitio viri,
unius ex costis extractio, & excitatio
dormientis a somno, quæ Christi mor-
tem, institutionem Ecclesiæ, & Domi-
ni resurrectionem præfigurabant; quod
tamen spectat ad illius & Ecclesiæ con-
junctionem, in singulis conjugii recte
instituti significatur; quum in omni-
bus impleatur illud Adæ, *Adheret uxori
sue, & erunt duo in carne una.* At-
que hinc infertur quomodo infidelium
matrimonia sint sacramentum, ut docet
Innocentius III. in cap. *Gaudemus*, Ex-
tra, de divortiis; & non sint *sacramen-
tum*, ut scribit S. P. Augustinus de Bo-
no conjugali cap. 7. nempe quod &
ipsa matrimonia lege divina, & prima in-
stitutione sint insolubilia, & cum unica
uxore sint contrahenda; iniquitate ve-
ro, & incontinentia infidelium aut fol-
vantur, aut contrahantur cum pluri-
bus. Id tandem, quod postremo lo-
co addebatur, nullius est momenti;
quum in formatione Adæ Deus prævi-
dens futuram ipsius transgressionem po-
tuerit præmittere signa ad Redempto-
rem pertinentia, prout explicavi libro
XXV. cap. 12.

PROP. II. Matrimonium in Ev-
angelica lege est signum efficax gratiæ, 4. Est proprie
dictum Sa-
cramen-
tum. ideoque proprii nominis sacramentum.

Theologorum permulti demonstrant
catholicam hanc veritatem ex præcita-
tis Pauli verbis ad Ephesios, *Sacramen-
tum hoc magnum est, ego autem dico in
Christo & in Ecclesia*, necnon ex verbis
aliis, quæ Apostolus profert eodem lo-
co, *Viri diligite uxores vestras, sicut Chri-
stus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit*
pro

pro ea. Sed alii existimant dogma Catholicum hinc efficaciter non probari: quod sentit non tantum Vasquez refutatus a Vito Erbermanno in Vindiciis Bellarminianis ad cap. 2. libri de Matrimonio, sed & Estius in IV. dist. 26. n. 7. & comment. in Epistolam ad Ephesios, ubi etiam pro hac sententia laudat Cajetanum, quibus accessit cum aliis nonnullis Juenin dissertat. XI. q. 1. cap. 2. Mediat vero inter sententias istas illa, quam teneo, videlicet, hinc propositionem nostram invictè non probari si tantum verba spectentur, probari tamen si attendantur adjuncta, & Apostoli scopus inspicatur. Patendum quippe est duo hæc testimonia solitarie accepta non esse pro catholicis argumentum prorsus inexpugnabile: nam sacramenti vocabulum, & quod est in Græco textu, *Mysterii*, significationem habent amplissimam: symbolum mystici conjugii, quod est inter Christum & Ecclesiam, adinvenitur quoque in matrimoniis infidelium effectu spiritualis gratiæ carentibus: atque hi quoque vi connubiorum ad dilectionem mutuam tenentur. Ceterum duo ulterius sunt advertenda: unum quidem, Christum Dominum uniri cum Ecclesia Catholica non tantum per humane nature consortium, quæ unio non est peculiaris Ecclesiæ, sed communis universo humano generi: verum etiam uniri per caritatem & gratiam, quod singulari titulo Ecclesiæ convenit, non autem generi hominum universo. Alterum, quod verbis Apostoli innuitur, est uxores diligendas a viris non solum propter procreationem filiorum, sed ulterius ob sempiternæ vitæ consecutionem, cuius rei gratia debent viri ita diligere uxores suas, ut nullis impudiciis eas polluant, nec pollui permittant, sed studeant imitari Christum, qui Ecclesiam sponsam suam mundat & sanctificat, ac pro ea tradidit semetipsum, ut illam exhiberet sibi gloriosam, non habentem maculam, aut rugam. Hæc ex illo capite V. ad Ephesios perspicua sunt. Si ergo hæc attendantur; illinc demonstratur matrimonium esse verum ac proprium sacramentum hæc, aut consimili ratiocinatione: Matrimonium per Apostolam significat conjunctionem Christi cum Ecclesia. Conjunctio autem Christi cum Ecclesia non est solum secundum carnem, sed etiam secundum caritatem & gratiam: igitur matrimonium non tantum unit contrahentes carnali vinculo, sed etiam illos unit in gratia & in caritate. Rursus debent conjugati se invicem di-

ligere, ut Christus dilexit Ecclesiam, atque id maxime in votis habere debent qui Christiano ritu conjugium ineunt. At Christus dilexit Ecclesiam, non ut illam sibi copularet tantummodo carnis assumptione, sed insuper ut illam sibi exhiberet immaculatam & gloriosam. Igitur qui ritu Christianorum matrimonio junguntur, uniri debent tali nexu, ut invicem sanctificentur; & Deus illos coniungens gratiam, qua naturalis amor hac ratione perficiatur, iisdem contrahentibus impertitur. Videtur hæc innuere Tridentina Synodus sess. XXIV. dum ait: *Gratiam, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, ipse Christus venerabilium sacramentorum institutor atque perfectior, sua nobis passione promeruit: quod Paulus Apostolus innuit dicens, Viri diligite uxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea; mox subiungens, Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Me non latet Clariss. Estium respondere Synodum non affirmare his verbis quod sacramentum conjugii conferat gratiam, sed hoc tantum quod Christus sacramentorum auctor gratiam, qua conjuges sanctificantur, sua nobis passione promeruit. Verum ita accipendum puto verbum illud *promeruit*, ut sensus sit, *Promeruit & alligavit*, quoniam inde Concilium infert matrimonium verum sacramentum esse, & sanctificantis gratiæ signum efficiens, nam hæc immediate addit: *Cum igitur matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratiam præstet, merito inter nova legis sacramenta adnumerandum sancti Patres nostri, Concilia, & universali Ecclesiæ traditio semper docuerunt.* Accepit eodem sensu Apostoli verba Augustinus lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. X. n. 11. scribens: *Quoniam sane non tantum secunditas, cujus fructus in prole est, nec tantum pudicitia, cujus vinculum est fides, verum etiam quoddam sacramentum nuptiarum commendatur fidelibus conjugatis: unde dicit Apostolus, Viri diligite uxores vestras, &c.* Sed de priori argumento dictum satis.

Alterum argumentum petitur ex quo Christus Joan. II. invitatus ad nuptias insigni illas miraculo comprobaverit, veteribusque connubiis gratiam atque benedictionem sua præsentia contulerit. Atque Christum nuptiis interfuisse, ibique primum signum patrasse aquam in vinum vertendo, est in Historia Evangelica manifestum. Addidisse

f.
Probatur
1do ex S.
Scriptura.

au.

autem conjugis primitus institutis benedictionem & gratiam, exploratissima Patrum traditione compertum est. S. enim Cyrillus in epistola ad Nestorium confirmata a Patribus Ephesinis, ut habetur in Actis p. 1. cap. 26. paullo ante Anathematismos inquit: ταυτῆς γὰρ ἕνεκα τῆς αἰτίας φάμεν αὐτὸν οἰκονομικῶς καὶ αὐτὸν εὐλογῆσαι τὸν γάμον, καὶ ἀπελθεῖν κεκλημένον ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, Propter hanc etenim causam dicimus eum œconomice ipsis benedixisse nuptiis, & ad illa venisse vocatum in Cana Galilæe una cum sanctis Apostolis. Idem Cyrillus lib. 2. in Joannem docet idcirco Dominum ad nuptias venisse, ut illas presentia sua cohonestaret, & veterem partus tristitiam depelleret, iisque quoque qui postea nascituri erant, gratiam præstitueret. Epiphanius item in hæresi Hieracitarum LXVII. n. 6. scribit: πῶς γὰρ οὐκ ἔσαι τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἐν Θεῷ ἔχων τὴν τῶν ἁγίων βασιλείαν, ὅποτε κέκληται ὁ Σωτὴρ εἰς γάμους, ἵνα εὐλογῇσιν γάμον; Nam venerabiles esse nuptias, & Dei aspirante gratia regnum obtinere quis vel ex eo non agnoscat, quod ad nuptias invitatus Salvator ipse fuerit, ut iis benediceret? S. P. Augustinus Tract. IX. in Joan. n. 2. Per hoc ergo, inquit, Dominus invitatus venit ad nuptias, ut conjugalis castitas firmaretur, & ostenderetur sacramentum nuptiarum. Maximus denique hom. 1. de Epiphania Domini, Vadit ad nuptias Dei filius, ut quas dudum potestate constituit, nunc presentie sue benedictione sanctificet.

6. Hinc erui potest argumentum tertium, universalis Ecclesiæ traditione suffultum. Matrimonium quippe Christianorum ritu celebratum esse verum propriumque sacramentum apertissime producta, aliaque innumera testimonia comonstrant: ex quibus nonnulla feligentes afferemus quæ scribunt Tertullianus, Ambrosius, Innocentius I. atque Augustinus: reliqua enim legi possunt apud Bellarminum citato loco cap. 3. Estium dist. 26 §. 7. Le-Droint lib. X. quæst. 1. aliosque Theologos. Ergo Tertullianus in secundo ad uxorem libro felicitatem matrimonii inter fideles initi hinc plurimum commendat, proptereaquod illud Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater ratum habet: quibus sane verbis præter solemnitatem hujus

R. P. Berti Theol. Tom. VIII.

sacramenti, quod ætate quoque Tertulliani in Ecclesia, & tempore incruenti sacrificii celebrabatur, innuitur spiritualis gratia, qua perficitur, atque benedictio, & vinculum quoddam sanctitatis, per quod a connubiis infidelium distinguitur. De Præscript. item cap. 40. ubi ait diabolus æmulari res divinarum sacramentorum in idolorum mysteriis, ideoque tinguere quasi credentes suos, illos in frontibus obfignare, initiare Mithræ nonnullos, & panis celebrare oblationem, quibus ceremoniis imitari studet Baptismatis, Confirmationis, Eucharistiæ, & sacræ Ordinationis sacramenta, hæc Tertullianus subjicit: Quid? quod & summum Pontificem in unis nuptiis statuit? Matrimonium igitur a Tertulliano ceteris sacramentis, & quidem propriis, atque ad animarum sanctificationem institutis, qualia sunt nuper commemorata, ibidem adnumeratur. Vide & de Monogamia cap. 5. ubi ait matrimonium ab initio institutum, in lege Christi per quem omnia ad initia sua revocantur, ita tamen, ut quod animale erat, fiat spirituale, carnali vinculo addere spiritualement illam unionem, quæ occurrit (ut illius utar verbis) in spiritu, & qualem inquit Apostolus secundum Adam & Evæ figuram in Christo & Ecclesia compe-tisse. Ambrosius autem in lib. 1. de Abraham cap. 7. n. 59. sermonem de iis instituens, qui concupiscunt alienam nuptam, Cognoscimus, inquit, velut præfulem custodemque conjugii esse Deum, qui non patiat alienum torum pollui, & si qui fecerit, peccare eum in Deum cujus legem violet, gratiam solvat: & ideo quia in Deum peccat, sacramenti celestis amittit consortium. Pari ratione n. 65. scribit ab iis, qui sese miscunt ancillæ, ut filios ex ea fuscipiant, solvi gratiam matrimonii. In Epist. 19. ad Vigilium n. 7. demonstrans quam grave sit copulari alienigenæ, ait: Nam cum ipsum conjugium velamine sacerdotali & benedictione sanctificari oporteat: quomodo potest conjugium dici, ubi non est fidei concordia? Innocentius I. in Epistola IX. ad Protum loquens de illius matrimonio, qui legitima uxore in captivitatem perducta, sibi alteram copulaverat, Statuimus, inquit, fide catholica suffragante illud esse conjugium, quod primitus erat gratia divina fundatum: conventumque secundæ mulieris, priore supersite, nec divortio ejecta, nullo pacto posse esse legitimum. S. P. Augustinus plura scribit, quibus egregie Catholica veritas illustratur. Principio enim in libro de Bono Conjugali cap. 24. n. 32. in connubiis fide-

Tt

fideliū tria distinguit, idest, generatio-
nis finalem causam, conjugii fidem, &
sacramenti rationem, scribens: *Bonum
igitur nuptiarum per omnes gentes atque
omnes homines in causa generandi est, &
in fide castitatis: quod autem ad populum
Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramen-
ti.* Eadem repetit lib. I. de Nuptiis &
Concup. cap. X. n. 11. verbaque allata
sunt paullo supra. Similia S. P. tradit
in lib. V. contra Julianum cap. XII. n.
46. His autem in locis necellum est,
ut sacramenti vocabulum pressius & stri-
ctim accipiatur, tum quia illud attribuit
folis conjugii fideliū; tum quia eo
nomine aliquid aliud intelligit præter
conjunctionem corporum, & fidem ma-
ritalem. Deinde S. Pater citato c. 24.
de Bono Conjugali demonstrans vincu-
lum nuptiale non solvi nisi conjugis
morte, etiam si non consequatur pro-
creatio filiorum, cujus causi matrimo-
nium initur, utitur comparatione cha-
racteris Ordinis, qui remanet in Ordina-
tis, etiam si non subsequatur congrega-
tio plebis, cujus rei gratia sacramentum
sacrae ordinationis confertur. Utrum-
que ergo, matrimonium scilicet, & mi-
nistriorum sacrorum ordinatio est juxta
Augustinum ejusdem generis *sacramen-
tum*: & comparatio, qua utitur Doctor
Maximus ac præstantissimus, petita est
a similitudine, quæ intercedit inter hæc
duo sacramenta, & quam in exordio ca-
pituli primi explicavimus. Præterea in
eodem libro de Bono conjugali cap.
XVIII. n. 21. sanctus Pater appellat ma-
trimonium Ecclesiæ *signaculum*; vocat
& *sacramentum* significans unitatem om-
nium nostrum subjectam Deo futuram
in una caelesti civitate: atque huic *signa-
culo*, huic *sacramento* gratiam adtribuens
his verbis caput illud absolvit: *In no-
strarum quippe (mulierum) nuptiis plus
valet sanctitas sacramenti, quam fecundi-
tas uteri.* Vide etiam de Peccat. Orig.
cap. 34. de Fide & Operibus cap. 7. de
sancta Virginit. cap. 12. & de Genes. ad
litteram lib. IX. cap. 7.

7.
Ex defini-
tione Ec-
clesiæ.

Accedit argumentum quartum in-
nuxum Ecclesiæ definitionibus. Ma-
trimonium quippe inter vera Sacramen-
ta connumerari supponit sessio 15.
Synodus Constantiensis, & Martinus V.
in Bulla *inter cunctas*: de qua præceden-
ti libro XXV. cap. XI. Concilium ite-
dem Florentinum & Eugenius IV. in
Instructione Armeniorum: Tridenti-
num sessio VII. canone 1. & sessio
XXIV. canone item primo; de quibus
vide librum XXX. cap. 5. quo in loco

disputantes de numero Sacramento-
rum produximus hæc, aliaque plura
argumenta petita ex omnium Ecclesia-
rum consensu, ex censuris Græcorum
adversus Lutheri, & Calvinii hæreses,
ex ipsorum hæreticorum antilogiis, nec
non ex congruentiis rationum: quæ
omnia ne rursus ea repetamus, perle-
ge Volumine sexto a pag. 62. ad 68.
His ergo probationibus finem imponam
Tridentino canone: *Si quis dixerit:
matrimonium non esse vere & proprie
unum ex septem legis Evangelicæ sacramen-
tis a Christo Domino institutum, sed ab ho-
minibus in Ecclesia inventum, neque gratiam
conferre; anathema sit.*

AD EA, QUIBUS NITITUR HÆ- RETICORUM ASSERTIO.

Opp. 1. Magister sententiarum dist. 8.
26. in IV. negat matrimonium esse ^{Objectiones.}
propriū nominis *sacramentum*, scribens
institutum fuisse in remedium tantum non
ut gratiam adiutricem conferret: quod
expressius initio dist. 2. tradiderat. Hanc
Magistri sententiam propugnavit Du-
randus in eandem dist. 26. q. 3. S. Bo-
naventura in ipsamet distinctionem, ta-
meti asserit gratiam sacramento ma-
trimonii conferri, recitat tamen duas
alias Theologorum opiniones, quarum
una tenebat nullam hoc sacramento da-
ri gratiam, neque fuisse in nova lege in-
stitutum; altera autem gratiam quidem
ei tribuebat, sed quam contrahentes ac-
quirerent ob devotionem, qua susci-
piunt benedictionem Sacerdotis, prout
contingit in *Sacramentalibus*. Neutram
autem sententiam Doctor Seraphicus ut
hæreticam erroneamque refellit. Jure-
consulti pariter Magistri, & Durandi
sententiam secuti sunt: antiquiores
enim Glossæ in cap. *Quidquid invisibi-
lis*, 1. q. 1. n. 101. & in cap. *Honoran-
tur*, XXXII. q. 2. n. 13. agebant fas esse
in matrimoniis pacisci de dote, quo-
niam revera matrimonia non sunt Sacra-
menta. Igitur assertio, quæ propu-
gnat matrimonium esse verum pro-
priūque legis Evangelicæ Sacramen-
tum, atque id pertinere ad fidei dogma,
posterioribus sæculis nata est, atque ab
hominibus adinventæ.

Respondetur semper ab Apostolo-
rum ætate ad hanc nostram Catholicæ ^{9. Solutiones.}
Ecclesiæ persuasum fuisse matrimonium
inter vera sacramenta connumerari,
prout docet majorum nostrum traditio:
sed quoniam hæc, nemine veritatem
oppugnante, præter hæreticos, qui
nuptias

nuptias tanquam diaboli opus damna-
runt, non obversabatur oculis scripto-
rum omnium, perpaucos, ut Duran-
dus, a traditione ipsa devios non recte
undeque de hoc sacramento sensisse.
Ceterum non est, cur de illorum per-
paucorum numero gloriantur heterodo-
xi. Primum quoniam Magister, &
Durandus refutantur ampliori scripto-
rum numero, & auctoritate, non Pa-
trum duntaxat, verum & Hugonis Vi-
ctorini, SS. Bonaventuræ ac Thomæ,
Scoti, & illorum Theologorum, qui
hos consecuti sunt, unanimi consensio-
ne. Deinde quia Magister matrimo-
nium saltem sacramentis adnumerat, &
quidem sacramentis novæ legis; tamen
si hæc sacramenta dividens in ea, quæ
contra peccatum præbent remedium, &
gratiam adjutricem conferunt, ut baptismus,
& penitentia, in ea quæ in remedium sunt,
ut conjugium, atque in ea quæ gratia &
virtute nos fulciunt, ut sacramenta reli-
qua, videatur permultis denegasse ma-
trimonio gratiæ efficientiam & produ-
ctionem: ac Durandus item citata quæsit.
3. inquit: *Tenendum est absolute, quod*
matrimonium est Sacramentum, quum hoc
determinet Ecclesia, Extra, de hæreticis,
Ad abolendam: ideoque nec Magistri &
Durandi testimonia suffragantur hæreti-
cis, qui contendunt matrimonium non
esse sacramentum & signum rei sacræ.
Præterea Magister ab Estio, imo & a
D. Thoma ita explicatur, ut ubi ait
matrimonium institutum fuisse *ad reme-*
dium, scilicet, ad vitanda peccata, in-
telligendus sit de fine ejusdem institu-
tionis, ad cujus tamen consecutionem
necessaria sit virtus Sacramenti, id est,
gratia. Adde Magistrum, ubi ait ma-
trimonium esse sacramentum institutum
in remedium, non posse intelligi de illa
institutione, quæ præcessit Adami lap-
sum; tum quia pro innocentia statum non
opus erat tali remedio; tum quia dist.
2. facta partitione illa Sacramentorum,
immediate subjicit: *Fuit tamen conju-*
gium ante peccatum institutum, non utique
propter remedium, nec ad Sacramentum,
sed ad officium: post peccatum vero fuit ad
remedium contra carnalis concupiscentiæ
corruptelam. In connubiis ergo Evan-
gelicæ legis agnoscit Magister aliam in-
stitutionem, aliam rationem Sacramen-
ti, & alium finem ab iis, quæ fuerunt
in conjugio primorum parentum. Quod
attinet demum ad JCC. distinguendum
est matrimonium *ut est officium naturæ,*
atque *ut est Sacramentum.* Cum autem
si accipiatur priori sensu, plura tem-
poralia incommoda secum afferat, cu-
R. P. Berti S. Theol. Tom. VIII.

jus generis sunt uxorum, & commu-
nium liberorum sustentatio; nil mirum,
si hac de causa fas sit pacisci de dote, quæ
nullatenus impenditur ratione sacramen-
ti, & spiritualis effectus. Hoc sensu est
accipienda Glossa decreti, quæ loquitur
de conjugio, *ut initium habuit in*
lege naturæ, non prout tribuit *consola-*
tionem celestis gratiæ. Hæc enim verba
leguntur ad præcit. cap. *Quidquid in-*
visibilis.

Opp. 2. Nequit Pauli ad Ephesios
Epistola hoc Theologicum assertum
fulciri: eo namque loci matrimonium
dicitur *sacramentum* amplissima signifi-
catione, id est, ut extat in Græco,
μυστήριον, mysterium. Nec aliter
Apostoli verba possunt accipi; quum
ille sermonem instituat de matrimo-
nio Adami & Evæ, quod etiam inter
paganos contrahitur. Hinc enim ista
necessario consequuntur, primo ma-
trimonium non esse *signum rei sacræ a*
Christo institutum, cum institutio con-
jugiorum ad mundi initium sit referen-
da: secundo non esse *signum conferens*
gratiam, quum matrimonio jungantur
etiam pagani & infideles alii, qui san-
ctitatis gratia destituuntur: tertio ra-
tionem signi, quæ matrimonio inest,
habere significationem humanam dun-
taxat & naturalem, quisquis enim con-
trahentes matrimonium & ceremoniam
ritumque nuptiarum spectat, statim
percipit quid rei geratur, ac videt duo
homines, marem, ac feminam simul
jungi; quum in aliis sacramentis menti
intuentium illorum ritus occurrat oc-
cultum aliquid & arcanum. Detur tan-
dem matrimonii sacramentum esse si-
gnum conjunctionis Christi, & Ecclesiæ;
nequit hinc inferri alicujus gratiæ colla-
tio: quum sit perabsurdum asserere
commixtione corporum, quæ nun-
quam est absque libidine, ac turpitudine,
spiritalem gratiam atque sanctitatem
conferri.

Resp. a multis non infimi subsellii
Theologis ultro concedi catholicum
dogma, quod propugnamus, non de-
monstrari ex Paulina ad Ephesios Epi-
stola, sed ex Ecclesiæ definitionibus
universalis traditioni subnixis. Nos ve-
ro illam ex Apostolo probationem haud
reprobantes distinximus supra in matri-
monio duplicem conjugatorum unio-
nem, secundum animum, & secundum
carnem: quam duplicem unionem agno-
vit quoque dist. 26. Magister scribens;
Ut enim inter conjuges conjunctio est secun-
dum consensum animorum, & secundum
per-

10.
Objectio 2.

11.
Rejicitur.

T t 2

per.

permixtionem corporum: sic Ecclesia Christo copulatur voluntate & natura, quia idem vult cum eo; & ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritualiter, & corporaliter, id est, caritate & conformitate naturæ. Hujus utriusque copule figura est in conjugio. Eadem ergo distinctione supposita dicimus in conjugio, prout est institutum lege naturæ ad officium, haberi symbolum duntaxat conjunctionis Christi & Ecclesiæ secundum confortium naturæ; & prout est sacramentum legis Evangelicæ, inveniri ulterius signum conjunctionis secundum naturam & gratiam: prima ratio signi est communis conjugii omnibus, tam credentium, quam infidelium; sed altera propria est matrimonii Christiani: si attendatur prima, quadrant Apostoli verba cuilibet matrimonio; si alia spectetur, conveniunt tantummodo Christianorum conjugii: juxta priorem significationem quælibet matrimonia sunt sacramentum late acceptum, quia sunt signum rei sacræ, ut dictum est propositione prima; & juxta significationem alteram matrimonia tantum fidelium sunt sacramentum propriè dictum, quia sunt signum caritatis & gratiæ. Hinc diluuntur oppositiones, quæ possunt ex Pauli verbis depromi: necnon rationes in contrarium illinc deductæ. Nam ad primam dicimus institutionem matrimonii, quæ repetitur a mundi primordiis, esse matrimonii in quantum est officium naturæ, non in quantum ad veri sacramenti dignitatem evectum est. Ad alteram dicimus in conjugii infidelium adinveniri priorem tantum rationem signi, ideoque concedimus eadem conjugia non esse sacramentum, aut signum efficiens gratiæ. Ad tertiam respondemus in matrimonio Christiano præter insolubilem unionem corporum, significari internam conjunctionem animorum per caritatem & dilectionem Christianam, quæ est effectus supernaturalis, & vinculum carnalis necessitudinis superexcedens. Ad quartam dicimus sacramentum, in quantum gratiam confert, non consistere in carnali copula, quæ peragitur obsequente libidine, sed in contractu & conjugum consensione; in qua cum sit sacramenti efficientia, datur ipsis conjugibus gratia, ut christiana caritate se diligant, atque in matrimonii usu dominantis concupiscentiæ non serviant.

12. Opp. 3. In matrimonio aliquando
Objeccio 3. desiderantur illa tria, quæ ad sacramen-

tum constituendum a catholicis requiruntur, id est, materia, forma, & intentio: non ergo est sacramentum. Prob. ant. Matrimonium enim contrahitur solo viri mulierisque consensu, nullo elemento, nullo materiali signo adhibito. Interdum quoque initur per nutus, nulla facta expressione verborum: ac licet contrahatur absque intentione faciendi quod facit Ecclesia Christi, ratum erit tamen atque firmissimum. Præterea quæ ad substantiam matrimonii pertinent, ab Ecclesia interdum mutantur; quum Ecclesiæ definitionibus irrita sint clandestina conjugia, & quæ in certo consanguinitatis gradu contrahuntur: ea autem, quæ ab Ecclesia immutantur, habere nequeunt institutionem ac determinationem a Christo Domino auctore sacramentorum.

Resp. neg. ant. materia enim hujus sacramenti sunt actus contrahentium exterioribus signis expressi, quemadmodum in sacramento Pœnitentiæ materia sunt actus pœnitentis; forma vero sunt verba, quæ pronuntiantur a legitimo ministro sacramentum conficiente: in quo si desit intentio, de qua supra, nec erit sacramentum. Verum de his omnibus infra. Ad illud autem quod subjicitur, dicimus Ecclesiam damnando clandestina conjugia, & statuendo matrimonii impedimenta non imutasse sacramenti substantiam, sed declarasse, ac determinasse quid opus sit, ut contractus sint rati, & personæ legitime contrahant: quod iidem in subsequen-
13. Refutatur.

Opp. 4. Matrimonium nullam producit gratiam, cujus efficax signum sit. Objeccio 4. Igitur non est sacramentum veri propriique generis. Antecedentis proferri possunt probationes multæ: ac prima est illa, quod conjunctio Christi cum Ecclesia, sive secundum humanæ naturæ confortium, sive etiam secundum caritatem, cujus conjunctionis, ut in præcedentibus diximus, matrimonium est symbolum, nequaquam ipsius matrimonii virtute & efficacia produci-
14. tur. Altera, quod matrimonium non confert gratiam primam, nec secundam: non primam, quoniam hanc efficiunt duntaxat (salthm per se) duo sacramenta mortuorum, baptisumus & pœnitentia; non secundam, quoniam virgo exornata sanctificantis gratiæ decore, si contrahat matrimonium, non ampliorum virtutem nanciscitur, sed potius
illius,

illius, qua pollebat, patitur detrimentum, scribente Apostolo in priori ad Corinthios VII. 38. *Qui matrimonio jungit virginem suam bene facit; & qui non jungit, melius facit.* Tertia, quod a sacramento ejusque gratia nemo est repellendus; quum tamen a matrimonio contrahendo impediatur Ecclesia sacras virgines, monachos, sacrisque ordinationibus initiatos.

15.
Reprobatur.

Resp. falsum esse antecedens: ad cuius probationem priorem dicimus in conjugis præter conjunctionem Christi cum Ecclesia, externo ritu connubii significari conjunctionem animorum in caritate & dilectione Christiana, atque hanc esse sacramentalem gratiam, collatam vi sacramenti conjugibus, ut si procreandæ proli dent operam, id non faciant subjugante libidine, ut susceptos filios imbuant optimis institutionibus, atque ita inter se nexu sanctæ dilectionis cohæreant, ut neque in cælesti Jerusalem ab invicem divellantur. Neque enim repugnat in sacramentis haberi multiplex symbolum, quorum unum ad Christum, alterum ad sacramenti gratiam referatur; quum in baptismo sit quædam figura mortis & resurrectionis dominicæ, atque ablutionis animæ eorum, qui baptizantur, illorumque spiritalis renovationis: Eucharistia item figuret, contineatque corpus Domini pro nobis in cruce imolatum, & ulterius spiritalis nutritionis sit symbolum. Ad alteram hæc sit responsio: virginitatis & continentie status est conjugali longe perfectior, quum in illo non sit impedimentum Dominum obsecrandi, & mulier innupta & virgo nulla sollicitudine placendi viro a pietatis studio arceatur, & absque affectuum divisione cogitet quæ Domini sunt; ut inquit ibidem Apostolus, & Nazianzenus in carmine de laude virginitatis,

*Terrenam vitam quis sternit firmus &
ardens
Virginitatis amor, mentes ad sidera
tollit.*

At hinc non sequitur, quod ii, qui a proposito servandæ virginitatis resiliunt, non egeant sacramento adjutricem gratiam conferente: imò sequitur oppositum; nam conjugalem statum sponte eligens multiplici onere gravatur, cui ne succumbat, indiget gratiæ validiori præsidio: quo eo loci Nazianzenus explicat hac aptissima comparatione:

*Utque per exiguum venti vis parvula
puppim
Incitat, expansis velis maria alta se-
cantem,
Aut etiam remis impulsæ, per æquora
cursu
Fertur; at ingentem non fert levis au-
ra carinam,
Quæ nisi prægravibus ventis agitata,
quiescit:
Sic etiam innupti, quoniam leviori-
bus ævum
Trajiciunt pedibus, leviores videntur
egere
Numinis æterni auxilio, afflatuque
minore,
At qui consortem thalami, qui pignora
cara
Curat, opesque suas, & vastum navi-
gat æquor;
Arcius ille Deo, quia pluribus indiget,
heret.*

Dicam verbo, Apostolus comparat statum cum statu; at non ait iis, qui deteriorum statum eligunt, non conferri per Matrimonii sacramentum gratiæ decorem atque virtutem. Ad tertiam dicimus nonnullos ab Ecclesia a conjugis arceri, non quod Matrimonii sacramentum gratiam non conferat, sed quia ut est officium naturæ affert secum impedimenta Dominum obsecrandi, rerumque terrenarum curam atque sollicitudinem; & ex alia parte qui monasticam & clericalem vitam eligunt (ad quam nulla Ecclesiastica lege compelluntur) non indigent ea gratia, quæ confertur conjugibus ad matrimonii oneræ pie sancteque ferenda.

Opp. ultimò: Nullum sacramentum administratur absentibus. Matrimonium vero etiam inter absentes contrahitur. Respondeo hanc oppositionem proximo capite perlecto inanem nullamque apparituram.

CONSECTARIUM.

Ex secunda hujus catholicæ thesibus probatione, in qua diximus cur Dominus nuptiis in Cana Galilææ celebratis adfuerit, infertur probabilem admodum esse sententiam a pluribus Theologis propugnatam, tunc Matrimonium in ratione sacramenti fuisse a Christo institutum. Cyrillus enim, alique Patres prælaudati docent a Domino tunc nuptias fuisse sanctificatas, præstitutam gratiam nascituris, & aditum ad hanc vitam cælesti benedictione sussultum:

Tt 3

16.
Quando
Christo in-
stitutum.

quæ comonstrant connubiis gratiam fuisse additam. Amplectuntur propterea hanc sententiam recentiores, inter quos noster Aurelius Piette q. XII. ac Tournely q. 2. art. 2. art. 2. concl. 3. Ab eadem sententia minime nos abhorremus: nec facit adversum nos obiectio illa, alioqui non multum habens ponderis, quod hoc sacramentum erat instituendum post baptismum, qui est janua sacramentorum aliorum; siquidem & revera existimamus institutum fuisse baptismum ante nuptias illas, dum Christus baptizatus est a Joanne diximus lib. XXXI. cap. 3. & præterea non videretur incongruum, si sacramentum institutum ad sanctitatem nuptiarum, quarum usu procreantur & nascuntur filii, præcessisset sacramentum aliud, quo filii nati secundum carnem, salutaris lavacro regenerantur in Christo. Non desunt tamen e schola plurimi, qui putant sacramentum hoc fuisse institutum, quum Dominus ait Matth. XIX. 6. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*: quam sententiam defendit q. 2. de Matr. art. 1. n. 17. Fridericus Gavardi Aegidianæ Theologiæ celebris commentator. Atque hujus opinionis fundamentum est, quod tunc Christus expresserit hujus sacramenti

materiam & formam, scilicet mutuam corporum traditionem, & conjunctionem, ac demonstraverit quoque hujus sacramenti ministrum gerere vicem Dei, qui conjuges indissolubili vinculo simul unit. At non videtur ratio hæc firma admodum, & quæ comparari valeat cum præcedenti: siquidem ea verba intelligenda sunt de ætissimo benevolentiae jure, quod Deus ab initio inesse voluit connubiis; nec alia de causa videtur Dominus verba hæc protulisse, nisi ad repellendam licentiam eorum, qui uxores suas quacunque ex causa extrudebant. Atque id obvium erit legentibus caput illud decimumnonum cum saniorum interpretum lucubrationibus. Nihil ergo illinc inferatur, nisi Christum Dominum sublata polygamia abrogasse repudii consuetudinem, revocando conjugia ad arcum illud vinculum, quod habent ex primæva Dei institutione. Cum tamen hæc de tempore institutionis quaestio sit de genere illarum, in quibus fas est unicuique proprio sensu abundare; nec definiam quod ambiguum & in controversia positum est, nec addam quod foret superfluum, inane, atque ineptum.

C A P U T III.

Agitur de proxima hujus sacramenti materia, id est, de contractu matrimoniali.

S U M M A R I U M.

1. Quæ materia remota, & proxima?
2. An aduale commercium carnale sit de substantia Matrimonii?
3. Validum est Matrimonium sine consensu in carnale commercium.
4. An Votum B. Virginis fuerit conditionatum.
5. Inter Mariam, & Joseph verum fuit conjugium.
6. Non requiritur consensus in concubitu.

1. Sicut in sacramentis reliquis, ita in Matrimonio assignari debet *materia remota*, tum *remota*, tum *proxima*. Materia autem remota Matrimonii sunt personæ ipsæ diversi sexus, & nullis obstrictæ impedimentis, quæ tradunt sibi invicem suorum corporum potestatem, sive hæc eadem potestas, mutuamque dominium: ac materia proxima sunt

7. 8. 9. & 10. Solvuntur Objectiones.
11. Peccant filii nubendo parentibus invitatis.
12. Est tamen validum, ratumque Matrimonium.
13. & 14. Solvuntur Objectiones.
15. An parentes propterea possint exhereditare filios.
16. Quæ conditiones, ut Matrimonium rite contrahatur inter absentes, actus ipsorum contrahentium, sive contractus legitimus, quo per mutuam consensum exterius manifestatum jus in propria corpora transferunt, & actu in illa, quantum pertinet ad usum conjugii, dominium potestatemque sibi invicem tradunt. Id a Sylvio in quaest. 42. Suppl. art. 2. explicatur comparatione sacramenti Pœnitentiæ: in quo per-